

(VÉG)KICSENGÉS

JUHÁSZ ERZSÉBET

Ede barátommal az utóbbi évek folyamán a kívülállók szemében egyre inkább azt a benyomást keltettük, hogy *elszabadult bennünk a pokol*. Kezdem talán azzal, hogy kik is ezek a kívülállók. Szerény kis környezetünknek mindazon tagjai, akikben *nem szabadult el a pokol*. Ehhez tartozik az is, hogy bennük sohasem szabadult még el a pokol, bennük minden valószínűség szerint kizárólag virágoskertek tenyésznek, karcosú, illatos virágokkal, hímes patakokkal, és gondosan nyírt pázsitokkal. S ennyi makulátlan, belső szépségről elsőnek mindjárt Ede barátom felesége jut eszembe: Ibolya. Ez a csodamód *hercig* kis asszonyka minden alkalommal olyan benyomást kelt bennem, mintha éjjel-nappal ruhatárának *felfrissítésével*, sminkjével, arcbőrének vitamindús táplálásával s természetesen örök egyforma tökéletességű frizurájával lenne elfoglalva. Mosolya is szinte tökéletesen egyforma minden pillanatban, így arcjátékról az ő esetében úgyszólván nem is beszélhetünk. Holott, úgy látszik, mindez csak az én személyes ellen-szenvemből eredeztethető, minthogy Ede barátommal éles ellentétben ennek a nőnek mindig mindenre van ideje, saját munkáját percnyi pontos megbízhatósággal látja el a munkahelyén, gyerekeik illedelmes, tiszta és jól fésült a nap minden szakában. Mindig tudja figyelmeztetés nélkül is, hogy kinek illik köszönnie, és sohasem zárkózik el a felnőttek kérdéseinek megválaszolásától. Iskolai füzetei és könyvei oly makulátlanul tiszták és pedánsak, mint az egész lakásuk a padlótól a plafonig, nem beszélve a különböző vitrinek gondosan összeválogatott csecsebecséről, s a könyvszekrényről, melyben oly példás rendben állnak a könyvek, mintha az örökkévalóság számára helyezték volna oda őket.

Be kell ismernem, hogy Ede feleségének a maga szempontjából

minden oka megvan arra, hogy gyűlöletesnek tartson engem, sőt közveszélyes elemnek, lump fráternek, akinek az ő lakásukban való pusztta megjelenése már eleve annyit tesz, hogy belerondít ebbe a kitartó odaadással megteremtett családi fészekbe, amely mindenképp elsőrangú, masszív és elnyűhetetlen. Mi tagadás, ebből a szempontból is igaza van Ibolya asszonynak. Csak közbevetőleg jegyzem meg: nem is nevezhetnék másnak e nőt, mint Ibolyának, s én a magam részéről nem is hiszem, hogy ne maga ez a név formálta volna olyanná, amilyen. Nyilván már kicsi leánykorában azt képzelte, hogy neki egy szerényen illatozó kis ibolyacsokorra kell hasonlítania egyfolytában, reggeltől estig és estétől reggelig. Még a szüleit is el tudom képzelni: egyszerű, józan életű, dolgozó emberek, akiknek Ibolyka a szemük fénye, s minden erejükkel azon vannak, hogy fényes jövőt biztosítsanak számára, mindenféleképp vigye többre, mint amennyire szerény szüleinek módjukban állott. (Ibolyka kétségtelenül többre vitte, csak előttem a máj napig sem világos, hogy mit.) Biztos vagyok benne, hogy Ibolya egy olyan szobában nőtt fel, ahol a sok hetedrangú külföldi és hazai souvenir között a helyi színeket jelképező dísz tárgyat egy műlepké képviselte, amelyet a súlyos függönyök egyikére akasztottak fel, szembetűnő helyre tehát, nehogy néhány kósza tekintet figyelmét véletlenül is elkerülje. Nekem, már ha Ibolya nevét csak hallom is, mindig egy ilyen lélegzetelállítóan, sőt megrendítően csúnya műlepké jut az eszembe. Ede barátomé lakása, Ibolyka társadalmi emelkedését megfelelően érzékelte, meg kell hagyni, mentes minden giccses túlkapástól, s én mégsem tudtam még soha tíz percnél tovább megmaradni náluk. Olyan testi-lelki szellemi fulladás kerít hatalmába, hogy mindenáron távoznom kell, így aztán, mivel Ede barátom, nevével ellentétben, őszintén szeret együtt lenni velem, rendszerint rögtön kísérőműl szegődik.

Noha véleményünk, hozzáállásunk környezetünkre s általában a világ állására vonatkozóan igen hasonló, éjszakai csatangolásaink során minderről kevés szót ejtettünk. Ahogy egymás után tértünk be a kisváros kocsmáiba, egyre kevésbé érdekelt bennünket mindaz, amiről mi ketten értelmes szót válthattunk volna. Kocsmái körjáratunk kezdeti szakaszában még többé-kevésbé holmi szökött gimnazistákra emlékeztettünk, nyertettünk és vihagtunk, lökdöstük-bökdöstük egymást, és észbontóan nevetségesnek vélt apróságokkal traktáltuk egymást, amelyek mind közös ismerősökre s mindkettőnk által ismert helyzetekre vonatkoztak, bele-

értve természetesen az elmaradhatatlan, *gyöngéd* önirónia felhangjait is, minthogy sokéves tapasztalatra tekinthetünk vissza mindazon gyászos testi-lelki következményeket illetően, amelyek egy-egy ilyen éjszakai körutunkat a másnapok sokasága során követte. A kocsmalátogatások szaporodásával körülbelül egyenes arányban mosódtak ki tudatunkból életünk apró-cseprő, de tartósan soha meg nem haladható, keserves részletei. Az utolsó szakaszban azonban már mind kevesebbet röhögtünk, csak alig-alig vagy egyáltalán nem is érthető szavakat nyögtünk egymás elé az életről, amely egy nagy nulla, egy nesze semmi, fogd meg jól, teljes zűrzavar, csalások és öncsalások sorozata, egyetlen óriási szarás stb., attól függően, hogy éppen mire tellett eredetinek csöppet sem mondható összegezéseink repertoárjából. A másnapok folyamán mindketten *férfiasan* beismertük egymásnak, hogy vajmi kevés maradt meg az emlékezetünkben az elmúlt éjszakából. „Te, voltunk mi abban a cudar lebuiban, a Három harisnyában, vagy hogy a görcsbe is hívják?” „Úgy rémlik, oda is eltörekedtünk, bár nem mernék megesküdni rá.” „Te, nekem úgy fáj a bal sípcsontom, hogy alig bírok a lábamra állni.” „Azt hiszem, a villamossínek is közbejöttek, amikor átporoszkáltunk a túloldalra.” És ehhez hasonlók rendre, miközben ugyancsak *férfiasan* beismertük, hogy mindent le- vagy beleszámítva (egyre meggy) marha jól éreztük magunkat.

Mindig megdöbbenett utóbb ez a sajtó fejjel és kavargó gyomorral kimondott, másnapai összegezés, hogy egy-egy ilyen siralmas kis szökés számunkra a jóérzés netovábbját jelentette, s ezt minden bizonnal Ede is így ítélte meg, de mint említettem már, nem volt szokásunk semmilyen, a közhelyeknél tovább jutó társalgás. Nem vagyunk gimnazista lányok vagy vénkisasszonyok, hogy lelki életet éljünk! Ez valamiféle hallgatólagos megállapodásnak számított közöttünk. Aztán meg, sajtó fejjel egyébként is bajos lényeges dolgokban vájkálni. Hadd fűzzem hozzá, tiszta fejjel legalább ilyen bajos lett volna (legalábbis ami engem illet) aüljutnom a mindig kéznél levő közhelyen, miszerint az ember lótfut, mint a barom, a mindennapi betevő falatjáért, így aztán minden oka és joga megvan arra, hogy időnként — ha úgy jön ki a lépés —, kirúgjon a hámból. Néhány nappal e kiruccanásokat követően, az én fejemből, amelyet úgy látszik, főként és leginkább spongyának használtam húsz éven át, sikeresen ki is törlődött mindaz, amiről azt állítottuk Edével, hogy marha jól éreztük magun-

kat. S vele együtt többé-kevésbé azoknak a napoknak, heteknek, hónapoknak a sokasága is, amikor „nem éreztük magunkat marha jól”.

Mintegy két évvel ezelőtt meglepő változások álltak be a mi rendszeres éjszakai útjaink jellegét illetően. Ede ugyanis megkért, hogy jelenjek meg náluk este (még az időpontot is percnyi pontossággal megadta). Ez sohasem volt szokásunk, nem kellett túlságosan megerőltetnem magamat, hogy rájöjjek: barátomnak randevúja van. Tehát szerelmes, vagy legalábbis azt hiszi, hogy az. Ibolyka szokásos, enyhén megvető pillongásait persze föl se vettem. Róla egyébként rég kiderítettem (nem mintha épp őutána indítottam volna nyomozást), hogy tipikusan gyereklányos áhítat, csodálat, afféle plátói szerelem fűzi egy közös ismerősünkhöz, aki mindezt — lemérhetően — nem képes viszonzni, viszont van annyira hiú vagy cinikus, hogy újabbnál újabb (hiábavaló) reményekbe hajszolja bele ezt a *bercig* kis műibolyacsokrot. Mindig is szemforgatónak találtam az effajta növényi szintű erkölcsösséget, amelyet ez az Ibolyka testesített meg a szememben, így aztán elég rendszeresen vállaltam újdonsült szerepemet barátom szerelmi légyottjainak érdekében, noha magamban eléggé furcsának találtam Ede átváltozását: olyan volt, mint egy megüdvözült gimnazista. De ne ítélkezzünk túl korán mások felett! S erre az önfelszólításra már csak azért is szükségem volt, mert nekem viszont mind jobban és jobban hiányoztak közös éjszakai girbe-gurba útjaink. Ezt az egészet csak Edével lehetett igazából végigjárni, senki, de senki mással.

Bizonyos idő elteltével azt kellett tapasztalnom, hogy kezdek a családom szemében példás apa lenni, s munkahelyi környezetem is mintha egyre jobb szemmel nézett volna rám. Még az is tudomásomra jutott, hogy lám, lám, én mindeddig Ede barátom áldozata voltam, ő vitt bele engem minden rosszba! S ahogyan az oly gyakran megesik, tiltakozásom mit sem ért, sőt még ez is (sokáig leplezett) erényeim számát növelte a szemükben. Tehetetlenségem pedig lassacskán súlyos undorra változott át. Mit lehet ilyen helyzetben tenni? Mondjam a szemükbe, hogy otrombán ostoba előítéletek életfogytiglanig tartó foglyai, hogy egyetlen árva személyes gondolatuk sincs semmiről, mindössze *információik*? Mondjam el, hogy mindazt, amit közepes fizetésemért tenni kényszerülök, teljességgel fölöslegesnek, hiábavalónak ítélem? Valljam be, hogy úgy érzem magam, mint egy kivénhedt ló, amely telje-

sen megért arra, hogy egy jól célzott golyóval lepuffantsák? Vagy zavarjam össze békésnek látszó családi életemet? Verjem ezentúl a feleségemet, vagy talán zavarásszam mostantól fogva nagykes-sel a fiaimat, de ha más megoldás nincs, provokáljak naponta veszekedéseket, hogy utána ne legyem időm és alkalmam arra gondolni, hogy nem tudom átélni ezt a példás életet, amely persze nem is példás, mert se a köz-, se a magánélet nem lehet példás, példás élet nincs is, csak olyan, amelyiket komolyan veszünk, hiszünk benne, minden örökös zűrzavara, elrendezhetetlen kuszasága ellenére, vagy velük együtt. Meg olyan élet van, amelyben egyszerűen nem hiszünk. Egyszóval, hogy elegendem van mindazon bűvőhelyek-ből, értsd: hivatás, értsd: család, amelyek nekem kijutottak, s egyedül akkor érzem magamat azonosnak önmagammal, amikor álomtalanul mély álomba zuhanva alszom.

Egy este szokatlan dolog történt. Összefutottam egy régi nőismerőssémmel. Még a gimnáziumból emlékszem rá. Edével sokszor beszéltünk róla. Azt hiszem, mindketten valamiféle lappangó szerelmet tápláltunk iránta. Évek óta nem láttam. A viszontlátás — lemérhetően kölcsönös — örömeire beültünk a legközelebbi vendéglőbe. Olgát szebbnek, vonzóbbnak láttam, mint valaha. S nem is az volt a fontos, amit beszéltünk (a felére sem emlékeztem utóbb), hanem az az élmény, amely az első perctől kezdve hatalmába kerített: minden pillanatban hozzá szerettem volna érni, megfogni a kezét, megsimogatni az arcát, a melleit, sőt, ha rajtam múlik, ott, a vendéglő kellős közepén képes lettem volna csókolózni vele, s aztán valahol, akárhol — mint valami fájdalmasan irracionális álomban — hosszasan szeretkezni vele.

Azzal váltunk el egymástól, hogy hamarosan felhív telefonon. S ettől kezdődően kezdtem én igazából megérteni az én Ede barátomat. Jó néhány napon át egészen belegebédtem, úgy vártam ezt a bizonyos telefonhívást, azt, hogy Olga hangját meghalljam, hogy én is mondjak neki valamit, illetőleg mindazt, ami feltámadt bennem, s mint a földrengés rázta meg egész valómat. Mindennél jobban vágytam újra találkozni vele, de már az is csillapította volna testi-lelki-szellemi szomjúságomat, ha bármiféle apró jelzés érkezik tőle. Úgy tűnt, egész hiábavaló, fölösleges életem eddig még csak nem is képzelt értelmet nyer, ha Olga jelentkezik, ha láthatom, hallhatom, s nem tűnik el oly nyomtalanul, mint valami semmibe szétpattogzó, varázslatos és felejthetetlen tűzijáték,

mely életem sötét egén oly váratlanul, a semmi legmélyéből egyszerűen fölszármazott.

Ahogy múltak a napok s hetek, immár végképp be kellett látnom keserves önmagammal folytatott perlekedéseimnek véget vetve, hogy Olgát elvesztettem, anélkül, hogy valaha is az enyém lett volna lényének egyetlen részecskéje is. S mind csöknyösebbé érlelődött reménytelen énem sugallata: Olga nincs az én számomra, illetőleg hogy én nem vagyok az ő számára, s ha ő nincs, illetőleg én nem vagyok neki, akkor én nem is jelentek semmit, s ha én nem jelentek ebben az egyetlenegy életemben semmit, akkor az én számomra ezen a világon semmi sincs, illetőleg a merő semmi az, ami van.

Egy délután éppen egyedül voltam otthon, s túl már azon, hogy minduntalan a megváltást hozó telefoncsöngetésre feszüljön egész lényem (ha csöngött, azért, ha nem csöngött, akkor ugyancsak az előbb mondottak okából), megszólalt a telefon. Annak ellenére, hogy úgy ugrottam fel, mint aki halálos sebet kapott, a telefontól egyszerűen megtorpantam. Végigvártam, hogy gondosan végigberregje a magáét; kicsengjen a semmibe, ahová — kétségkívül már eleve — szánhatták.

